

כתבי יואל

מכתב יד קדשו של מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע

יו"ל לקראת שב"ק תולדות תשפ"ג לפ"ק • שנה ד גליון קמ • #0503
ע"י מערכת 'אוצרות סאטמאר' - להערות והוספות 347.986.6954

תוכן הדרוש: כל הבריאה נברא רק לשמש את ישראל שיוכלו לעבוד את השי"ת בלי טירדות בתוך הדרוש: פלא גדול: האיך אפשר לומר ביצחק אבינו ע"ה שהי' משוחד עבור אכילת בשר וטעם לגימה, לאהוב עבור זה את הרשע יותר מצדיקו של עולם יעקב אבינו ע"ה • באר מים חיים: 'ישראל נכנסין לדין תחילה' לפי שכל האומות וכל הבריאה לא נברא רק לשמשינו, כדי שנהיה פנוי מכל הטירדות לעשות כתר מלוכה להקב"ה • במדרש פליאה: בא אחיך במרמה בחכמת תורתו, ויקח את ברכתיך הוציא אפיקומן והראה לו; והוא הפלא ופלא

אומ"ר הבא מן החדש

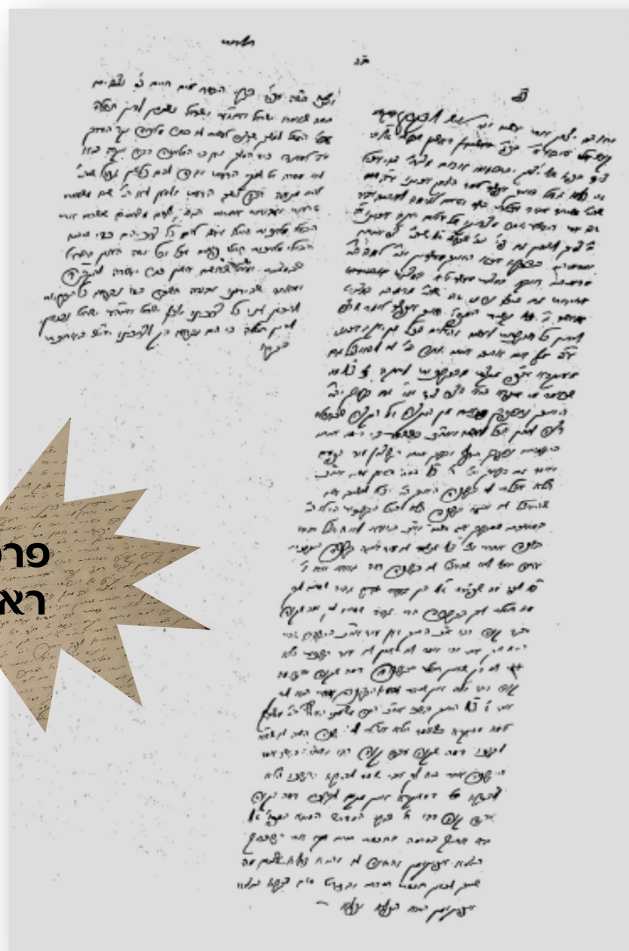
דבר המערכת: הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל, ומה נכבד היום כאשר דרוש זה אשר הגנו נותנים לפניכם היום, מתפרסם ורואה אור לראשונה בגליון הזה.

רבינו לא הספיק לגמור כתי"ק זו, ואחר שכתב שמונה קושיות בפרשת ברכת יצחק, וכתב הקדמה א' מדברי ה'באר מים חיים' נדחית השע"ה מפניו,

ומחמת גודל טירדותיו לא עלה בידו לסיימו, וחבל על דאבדין ולא משתכחין.

מ"מ כיון שגם בקושיותיו של רבינו יש תורה שלימה כידוע ללומדי תורת מרן ז"ל, וגם לרבות שמצאנו ישוב כמה קושיות בדברי מרן ז"ל במקום אחר

כדלהלן, ובפרט שהוא אומ"ר הבא מן החדש"ש ולא נדפס עדיין, ע"כ גמרנו להדפיסו בגליונינו להחיות בהם צמאון אג"ש המשתוקקים לכל מילה והגיון שיצא מפיו רבינו.

ב"ה פ' תולדות

קושיות ודקדוקים בפרשת השבוע

ויאהב יצחק את עשו וגו' (כ"ה, כ"ח).

ויש לדקדק במקראי קודש אלו טובא:

א' בפירוש ראשון שברש"י ז"ל (ד"ה בפיו) **כי ציד בפיו של יצחק, וכתרגומו ארום מצידו** הוי אכיל. זה פלא גדול, דאיך אפשר לומר ביצחק אבינו ע"ה שהי' משוחד עבור אכילת בשר וטעם לגימה, לאהוב עבור זה את הרשע יותר מצדיקו של עולם יעקב אבינו ע"ה.

ב' צריך להבין גם פירוש השני שברש"י ז"ל (וכ"ה במדרש תנחומא סימן ח'), שהי' צד אותו ומרמהו בדבריו, **באבא האיך מעשרין וכו', למה הי' מרמהו דווקא במצות מעשר, ולא במצות אחרות.** גם היכן נרמז זה שהי' מרמהו במצות מעשר.

ג' קושית המפורשים, האיך אפשר לומר שרצה ליתן כל הברכות לעשיו, והעלים הכל מן יעקב אבינו ע"ה, אף אם אהב אותו יותר, הי' לו להאציל גם מעיקרא עכ"פ מקצת מהברכות ליעקב.

ד' צריך להבין מה שנאמר (כ"ז, ל"ג) מי אפוא הוא הצד ציד וגו' גם ברוך יהי'. האיך נתהפך פתאום מן הקצה אל הקצה, שבתחלה

^א ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו וגו' (כ"ה, כ"ח). ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני. ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. ועתה שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד. ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרם אמות (כ"ז, א'-ד').

ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו. ויעש גם הוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר לאביו יקם אבי ויאכל מציד בני בעבר תברכני נפשך. ויאמר לו יצחק אביו מי אתה ויאמר אני בנך בכרך עשו. ויחרד יצחק חרדה גדלה עד מאד ויאמר מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו גם ברוך יהיה. כשמע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה עד מאד ויאמר לאביו ברכני גם אני אבי. ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך. ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את ברכתך לקח והנה עתה לקח ברכתך ויאמר הלא אצלת לי ברכה.

ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירש סמכתיו ולכה אפוא מה אעשה בני. ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת הוא לך אבי ברכני גם אני אבי וישא עשו קלו ויבך. ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל (שם ל"ט).

^ב ולעיל (פסוק כ"ז, ד"ה יודע ציד) כתב רש"י ז"ל ומקורו במדרש רבה (פרשה ס"ג סימן י') יודע ציד, לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושאלו אבא האיך מעשרין את המלח ואת

רצה ליתן הכל לעשיו, ואח"כ כשמע כי רימה אותו בברכותיו נהפך תיכף וברך אותו ברצון עוד הפעם ואמר גם ברוך יהי'.

ה' צריך להבין במה שטען עשיו אחר כך (שם, ל"ו) **הלא אצלת לי ברכה. האיך הי' יכול לחשוב עשיו שהאציל לו איזה ברכה, הלא בכל הברכות האלו הי' במחשבתו שמברך אז עשיו, וא"כ בוודאי לא האציל עבורו ברכה אחרת, והי' צריך לומר שנשאר לו עוד איזה ברכה שיברכו עתה, אבל לא שהאציל לו ברכה, דזה בוודאי אי אפשר.**

ו' צריך להבין לפי מה שפירש"י ז"ל (וכ"ה במדרש רבה פרשה ס"ז ס"ה ה'), **הן גביר שמתיו לך** (שם, ל"ז), מה תועלת לך בברכה, הרי גביר שמתיו לך, ומה שקנה עבד קנה רבו'. א"כ האיך טען עוד אח"כ (שם, ל"ח) **הברכה אחת הוא לך אבי, וכי אמר לו שאין לו עוד ברכות, הלא אמר לו רק שאין תועלת בברכה, דמה שקנה עבד (מה) קנה רבו, ולזה אין שייכות לטעון הברכה אחת היא לך אבי.**

ז' צריך להבין האיך ברכו אח"כ (שם, ל"ט) **הנה משמני הארץ יהי מושביך. ולמה מעיקרא כשאמר הלא אצלת לי ברכה, השיב לו שאי אפשר לברכו דמה שקנה עבד קנה רבו, ואח"כ כאשר אמר הברכה אחת הוא לך אבי, שמע לדבריו וברכו, הלא לדבריו דמעיקרא אין מקום לברכתו, דמה שקנה עבד קנה רבו.**

ח' דברי המדרש המובא במפורשים ז"ל, **בא אחיך במרמה** (שם, ל"ה) **בחכמת תורתו, ויקח את ברכתך הוציא אפיקומן והראה לו. והוא פלא עצום מה שייך לכאן חכמת תורתו, ובפרט סיום דבריו הוציא אפיקומן הוא הפלא ופלא.**

התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצות. וצריך להבין למה הי' מרמהו דוקא **במצות מעשר וכו'.**

^א כמבואר בגמ' (פסחים פ"ח ע"ב, ועוד).

^ב **במדרש רבה** (פרשה ס"ז סימן ד'): "בא אחיך במרמה ר' יוחנן אמר בא בחכמת תורתו". והסיפא "ויקח את ברכתך הוציא אפיקומן והראה לו" - הוא מדרש פליאה, ומובא בספר **דמשק אליעזר** (בפרשתן, אות י"ז) בשם ספר **בגדי אהרן**.

ורבינו הי' רגיל להביא מדרש זה בשם אביו ז"ל בספה"ק קדושת יו"ט, וכ"ה בס"ג **תולדות תשט"ז** (לש"ק אות ה'), ובס"ג **תולדות תש"כ** (לש"ק אות כ"א).

וז"ל במסיבת מלו"מ **מוצש"ק תולדות תשכ"א** לפ"ק (דב"ק למסיבות ח"א עמ' ק"מ; ובחידו"ת למסיבות): "שטייט בא אחיך במרמה בחכמת תורתו ויקח ברכתך, זאגט דער מדרש - **דער טאטע זכרונו לברכה אין קדושת יו"ט ברענגט ער א מדרש** - בא אחיך במרמה בחכמת תורתו, ויקח ברכתך הוציא אפיקומן והראה לו. אין מדרש שטייט בחכמת תורתו, **אין מדרש רבה**, נאר אויף אן אנדער פלאץ [במדרש פליאה איתא בנוסח זה]. ס'איז דאך א פלא [מהו] בחכמת תורתו, און וואס עפעס הוציא אפיקומן".

ומיהו לע"ע לא מצאנו בספה"ק **קדושת יו"ט**, ואולי שמע אותו רבינו מפיו.

באר מים חיים: 'ישראל נכנסין לדין תחילה' לפי שכל האומות וכל הבריאה לא נברא רק לשמשינו, כדי שנהיה פנוי מכל הטירדות לעשות כתר מלוכה להקב"ה

והנראה לי בזה ע"פ דברי **הבאר מים חיים** פרשת נצבים (ריש הפרשה), במה **שאמרו** (ר"ה ח' ע"ב) ישראל ואומות העולם, ישראל נכנסין לדין תחלה, עפ"י המשל למלך שרצה לעשות לו כתר מלוכה יקר הערך עד למאוד כיד המלך, ויען כי המלאכה רבה ויקרה היא, לא מסרה כי אם לנקי הדעת, ובנה להם פלטין גדול שיהי' להם מנוחה רבה וישוב הדעת. ולמען לא יהי' שם משאת טרדות ועבודות אחרות הושיב להם משרתים שישרתו את הבעלי מלאכות האלו, ויעשו להם כל צרכיהם, כדי שיהיו הבעלי מלאכות האלו פנויים מכל וכל.

וזה הענין בישראל שבמצוות ומעשים טובים שעושים עושין כתר ועטרה להקב"ה, ומאחר שבידינו עבודה חשובה כזו נבראו כל הבריות להכין לנו כל צרכינו, ולכן ישראל ואוה"ע ישראל נכנסין לדין תחלה, כי הם נבראו רק לצרכינו, יעיי"ש באריכת דבריו.

ע"כ נמצא בכת"ק (וחסר ההמשך"ה)

...

המשך הדרוש וישוב כמה קושיות, מספה"ק דברי יואל¹

היוצא מדבריו שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום אזי כל הברואים עבדים לישראל לשמשם שיהיו הם פנוים לעבוד את השי"ת בלי שום טירדא

[היוצא מזה לעניינינו, כי בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, שהם עוסקים בתורה ובמצוות ובמעשים טובים לעשות כתר מלוכה בראש מלך מלכי המלכים

^ה כבר כתבנו שיש בנמצא הרבה כתבי ידות בד"ת שהתחיל רבינו לכתוב, אבל מחמת טירדות הזמן הן בעבודת קדשו בינו לבין קונו, והן בהעמדת הדת על תילה והנהגת הקהלה והמוסדות, לא הספיק לגמרו. וא' מהן הוא כת"ק זו לפ' תולדות שהציב רבינו ח' קושיות חזקות, וכנראה שה' לו בזה דרוש נפלא ליישב כל הפרשה כדרכו בקודש, אבל השע"ה נדחית מפניו, ולא הספיק להעלותו על הכתב.

^י סוף פרשת אחרי (עמ' ק). והוא **מס"ג אחרי תש"ז** לפ"ק, שנרשם בשעתו ע"י הרה"ח ר' **אלחנן ראטשילד** ז"ל. עיי"ש שהביא באורך דברי הבאר מים חיים הנ"ל, והביא דברי אביו **בקדושת יו"ט** (לר"ה אות כ"א) שהביא דבריו, ואח"כ אמר בתוה"ד ליישב כמה מקושיות אלו בפרשתן. וע"ז נאמר דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר.

[ועיין בחינה דומה לזה בסעודת **ליל שב"ק תולדות תשי"ג** (דברי יואל בפרשתן עמ' תקע"ח) שהברכות של יצחק הם על לעתיד לבוא, ואז עתיד עשיו להטהר, ויתקיים ברכת יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים הוי גביר

הקב"ה, אזי כל ברואי עולם הנם עבדים להם, ועליהם לסור למשמעתם לשרתם ולהספיק להם כל צרכיהם, כדי שיהיו פנויים לתקן הכתר באופן מעולה, לעשות מצוות ומעשים טובים בכוונה תמה וברה, בלי שום טירדא ועיכוב.

ישוב קושיא ג'

וזו היתה כוונתו של יצחק אבינו ע"ה במה שרצה לברך את עשיו בכל הברכות, כי ידע אשר יעקב אבינו ע"ה הוא איש תם יושב אוהלים בתורה ובעבודת השי"ת, ויום ולילה לא יחשה מלעבוד את הבורא יתברך בכל לבבו ובכל נפשו, לעשות בתורתו ובמצוותיו נזר ועטרת כליל תפארת לראש מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ולפיכך רצה יצחק אבינו ע"ה שיהיה יעקב פנוי מכל טירדות העולם הזה, וחשב מחשבות לברך את עשו בנו הגדול בברכת העולם הזה, כדי שיהיה הוא משרת את יעקב, ומספיק לו די מחסורו אשר יחסר לו, למען יהיה ליעקב אבינו ע"ה מנוחה ושלוה השקט ובטח לעסוק בעבודת הבורא יתברך'.

ישוב קושיא ד'

אכן אחרי שנטל יעקב את הברכות ועשיו אחיו בא מצידו, הרגיש יצחק כי גיהנם פתוחה מתחתיו, ונודעה לו רשעתו וטומאתו, אז השכיל יצחק אבינו ע"ה לדעת כי עשיו לא יסכים להיות משרת את יעקב ומכלכל אותו בכל צרכי העולם הזה, על כן חזר והסכים שיהיו כל הברכות נתונות ליעקב, באמרו 'גם ברוך יהיה', כי יש צורך ליעקב בהשפעות העולם הזה, למען יוכל לעסוק בתורה ועבודת השי"ת"י].

...

לאח"כ, כמ"ש (ישעי' ס"א, ה') ועמדו זרים ורעו צאנכם, וישראל יהיו עוסקים בתורה ועשו ישמש אותם בכל צרכיהם].

^ז ובזה מיושב ג"כ **קושיא א'**, דכיון שראה יצחק אבינו שעשיו הוא מוכן ומזומן לפניו תמיד, וצד ציד ליתן לו בשר לאכול וכו', ע"כ חשב שגם אחר הסתלקותו ימשיך בעבודה זו לשרת את יעקב אבינו ע"ה, כדי שיהיה יעקב פנוי לעבוד את ד', וע"כ רצה ליתן כל הברכות הגשמיים לעשיו ולאומות העולם שהם ישמשו בזה את הכלל ישראל.

^ח ואולי יש ליישב בזה גם **קושיא ה'**, דאח"כ כשראה עשיו שיצחק לא רצה ליתן לו הברכות רק כדי לשמש את יעקב, ובא יעקב בחכמת תורתו וגילה את פני הלוט של עשיו ליצחק, ואז הסכים יצחק ליתן הכל לידי יעקב אבינו ע"ה בעצמו, ע"כ אז טען עשיו לפני אביו שאף שאכן רוב הברכות שייכים ליעקב וכנ"ל, אבל מ"מ הלא אצלת לי ברכה, והיינו דוודאי הפריש מתחילה גם ברכה אחת לעשיו בעצמו [ולא רק בכדי לשמש את יעקב], ובזה מיושב קושיא ה', ודו"ק.